

Briuselis, 2016 12 15
COM(2016) 794 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

**dėl „Rekomendacijos 2014/70/ES dėl angliavandenilių (kaip antai skalūnų dujų)
žvalgybos ir gavybos hidraulinio ardymo dideliu skysčio kiekiu metodu būtinųjų
principų“ veiksmingumo**

1. Įvadas

2014 m. sausio mėn. Komisija priėmė Komunikatą ir Rekomendaciją¹ dėl angliavandenilių (kaip antai skalūnų dujų) žvalgybos ir gavybos didžiatūrio hidraulinio ardymo metodu (HVHF). Rekomendacijoje, kuria papildomas esamas ES teisės aktas, išdėstyti minimalūs tokios veiklos principai siekiant padėti saugoti visuomenės sveikatą, klimatą ir aplinką veiksmingai naudojant išteklius ir informuojant visuomenę. Valstybės narės, nusprendusios vykdyti tokią veiklą, buvo paprašytos įgyvendinti Rekomendaciją iki 2014 m. liepos 28 d. Rekomendacijoje siūlyta, kad Komisija peržiūrėtų jos veiksmingumą praėjus 18 mėn. po paskelbimo.

2. Dabartinė angliavandenilių gavybos naudojant gręžinio stimuliacijos ir veiksmingesnės gavybos metodus padėtis ES

Atlikta valstybių narių apklausa² atskleidė, kad 11³ jų suteikė arba planuoja suteikti leidimus išgauti angliavandenilius, kuriems išgauti gali reikėti naudoti HVHF. Likusios valstybės narės arba neturi jokių žinomų išteklių, arba priėmė moratoriumą ar taiko draudimus. Dauguma valstybių narių, kurios yra suinteresuotos skalūnų dujų gavybos plėtra, yra planavimo etape arba svarsto išduoti leidimus, skirtus žvalgomiesiems projektams. Iš viso išgręžta maždaug 80 žvalgomųjų gręžinių, 16 iš jų buvo taikytas didžiatūrio ardymo metodas⁴.

Priešingai nei skalūnų dujos, jau pradėtas išgauti anglių klodo metanas. Valstybės narės išdavė leidimus mažiausiai 137 gręžiniams, skirtiems metanui žvalgyti arba išgauti⁵. Metano gavybai hidraulinis ardymas nebūtinai, tačiau reikia didelio vandens kiekio, o tai lemia didesnę požeminio vandens užteršimo riziką.

Tankiųjų uolienu dujų gavybos procesai yra panašūs į skalūnų dujų gavybos procesus. Per pastaruosius dešimtmečius valstybėse narėse sausumoje bei jūroje buvo išgręžta ir hidraulinis ardymas taikytas daugiau nei 600 tankiųjų uolienu dujų gręžinių⁶. Hidraulinio ardymo metodu išgaunant tankiųjų uolienu dujas paprastai reikia mažesnio skysčių kiekio nei išgaunant skalūnų dujas.

Tradiciniams dujų arba naftos gręžiniams nereikia hidraulinio ardymo norint inicijuoti srautą pagrindiniu gavybos etapu. Tačiau kadangi vis daugiau telkinių išekvojama, ES vis dažniau taikomi veiksmingesnės gavybos metodai siekiant pailginti gavybos laikotarpį. Šie metodai nuolat tobulinami, tačiau gali apimti garų, dujų ir kitų cheminių medžiagų išvirkštimą į gręžinį⁷. Iš viso 11 valstybių narių⁸ patvirtino, kad suteikė arba planuoja suteikti tradicinės naftos ir dujų gavybos naudojant gręžinių stimuliacijos arba veiksmingesnės gavybos metodus leidimus⁹.

¹ COM/2014/023 *final*/2 ir Rekomendacija 2014/70/ES.

² 2015 m. valstybių narių atsakymų apie Rekomendacijos taikymą apžvalga: http://ec.europa.eu/environment/integration/energy/unconventional_en.htm.

³ AT, DE, DK, ES, HU, LT, NL, PL, PT, JK, RO.

⁴ 2016 m. Vokietija nusprendė uždrausti hidraulinį skalūnų, molio, klintmolio ir anglių klodo uolienu ardymą, išskyrus atvejus, kai atliekami ne daugiau kaip keturi bandymai mokslu tikslais.

⁵ Lenkijos geologijos instituto (2016 m. balandžio mėn.) ir Komisijos tyrimai.

⁶ <https://ec.europa.eu/jrc/en/uh-network>

⁷ Gavyba DE, NL, DK, JK; žvalgyba HU; galimybių vertinimas PL; <http://ec.europa.eu/environment/integration/energy/pdf/fracking%20study.pdf>

⁸ http://ec.europa.eu/environment/integration/energy/pdf/Study_on_the_management_of_environmental_impacts_and_risks_of_conventional_oil_and_gas%20.pdf

⁹ AT, DE, DK, FR, HR, HU, IT, LT, NL, PL, JK.

⁹ Žr. 2 išnašą.

3. Rekomendacijos veiksmingumas

Atliekant šią peržiūrą įvertinamas Rekomendacijos veiksmingumas siekiant:

- išvengti poveikio ir pavojaus aplinkai, jį valdyti ir mažinti,
- užtikrinti kompetentingoms institucijoms ir veiklos vykdytojams teisinį tikrumą ir nuspėjamumą,
- išsklaidyti visuomenės abejones ir
- atsižvelgti į technikos pažangą ir kitų nei HVHF metodų naudojimą.

Valstybės narės buvo paprašytos informuoti Komisiją apie 2014 m. ir 2015 m. taikytas priemones įgyvendinant Rekomendaciją.

Peržiūra grindžiama toliau nurodytais tyrimais¹⁰ ir konsultacijomis:

- Rekomendacijos ir atitinkamų ES teisės aktų taikymo tyrimas, į kurį įtraukti pokalbiai su suinteresuotomis šalimis;
- naftos ir dujų gavybos naudojant veiksmingesnės gavybos metodus, taip pat tankiųjų uolienu dujų, tankiųjų uolienu naftos ir anglių klodo metano gavybos keliamo poveikio ir pavojaus aplinkai valdymo tyrimai;
- renginys suinteresuotosioms šalims netradicinio iškastinio kuro klausimais;
- greitoji „Eurobarometro“ apklausa¹¹, kurios metu tirta piliečių, gyvenančių Europos regionuose, kur suteikti leidimai vykdyti skalūnų dujų projektus arba planuojama juos suteikti, nuomonė;
- valstybių narių atsiliepimai techninės darbo grupės, nagrinėjančios netradicinio iškastinio kuro poveikio aplinkai aspektus, susitikimuose

3.1. Rekomendacijos veiksmingumas išvengiant poveikio ir pavojaus aplinkai, jį valdant ir mažinant

Rekomendacijoje siūloma atlikti **strateginį aplinkosauginį vertinimą** (SAV) prieš išduodant angliavandenilių licencijas ir **aplinkos poveikio vertinimą** (PAV), skirtą projektams, kuriuose gali reikėti naudoti HVHF. Priėmus Rekomendaciją JK¹² atliko SAV prieš išduodama naujas licencijas, atsižvelgdama į hidraulinio ardymo pavojus, o Lenkija ir toliau išdavė licencijas neatlikdama SAV. Keliose valstybėse narėse pagal įstatymus PAV reikalaujama atlikti prieš vykdant veiklą, apimančią hidraulinio ardymo naudojimą, o kitose PAV atliekamas tik tada, kai projektas atitinka konkrečius kriterijus.

Rekomendacijoje valstybės narės raginamos nustatyti **taisykles dėl galimų veiklos apribojimų**. Tik kelios valstybės narės turi taisykles, kurios taikomos būtent hidrauliniame ardyme, pavyzdžiui, Lietuvoje ir Vokietijoje – vandenviečių apsaugos zonose, o kitos turi bendrąsias taisykles, taikomas įvairioms sritims, arba nustato taisykles atsižvelgdamos į konkretų atvejį.

¹⁰ http://ec.europa.eu/environment/integration/energy/uff_studies_en.htm

¹¹ <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/PublicOpinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/FLASH/surveyKy/2066>

¹² Buvo ištirti tik Anglijoje esančioms vietoms skirti leidimai. Šioje peržiūroje JK nurodoma, kai kalbama apie nuostatų taikymą šalies mastu, o Anglija, kai kalbama apie ten taikomas konkrečias nuostatas.

Vietos parinkimo principo taikymas galėtų būti įvertintas kalbant apie žvalgybos vietų parinkimą Lenkijoje, Anglijoje ir tam tikru mastu Ispanijoje. Lenkijoje ir Anglijoje buvo atliktas vietai būdingo pavojaus vertinimas. Preliminarūs Ispanijoje išnagrinėti PAV dokumentai rodo, kad pavojaus vertinimas bus atliktas.

Danijoje ir Anglijoje nepriklausoma trečioji šalis turi peržiūrėti **gręžinių vientisumo** bandymus. Nėra įrodymų, kad tokia peržiūra būtų atliekama ištirtose vietose Lenkijoje.

Rekomendacijoje reikalaujama **esamos padėties tyrimo**, kurį atliekant nagrinėjama dešimt parametrų, pavyzdžiui, vandens ir oro kokybė. Nustatant šį principą nenurodomi tikslūs rinktiniai duomenys. Apskritai vietose, kurioms skirti leidimai buvo išduoti po to, kai buvo priimta Rekomendacija, buvo atsižvelgta į daugumą parametrų.

Stebėjimas buvo atliktas arba jį planuojama atlikti remiantis parametrais, apibrėžtais esamos padėties tyrime. Ne apie visus aplinkos stebėjimo rezultatus veiklos vykdytojai sistemingai praneša kompetentingoms institucijoms. Lietuvoje konkretūs stebėjimo reikalavimai, taikomi skalūnų naftos ir dujų žvalgybai ir gavybai, yra įtvirtinti nacionalinės teisės aktuose.

Išsamesnė visų valstybėse narėse taikomų Rekomendacijos principų apžvalga pateikiama tyrime, kuriuo paremta ši peržiūra.

3.2. Rekomendacijos veiksmingumas užtikrinant kompetentingoms institucijoms ir veiklos vykdytojams teisinį tikrumą ir nuspėjamumą

Rekomendacija skirta papildyti Sąjungos teisės aktui, kuris buvo parengtas, kai HVHF nebuvo naudojamas ES. Šiame skirsnyje dėmesys skiriamas trims teisės aktams, kurie gali būti aktualūs ankstyvuojų skalūnų dujų projektų etapu ir kuriuos valstybės narės taiko skirtingai. Šių ir kitų aktualių teisės aktų išsamesnę analizę galima rasti tyrime, kuriuo paremta ši peržiūra.

Vandens pagrindų direktyva¹³ draudžiama išleisti teršalus tiesiai į požeminį vandenį. Kompetentingos institucijos skirtingai interpretuoja jos taikymą skalūnų dujų gavybai. Kai kurios hidraulinių ardymų laiko veikla, dėl kurios į požeminį vandenį gali patekti teršalų ir todėl reikėtų nustatyti konkrečias leidimų sąlygas, o kitos mano, kad tokių sąlygų nustatyti nereikia, kadangi niekas nepateks į požeminį vandenį.

Skalūnų dujų žvalgybos ir gavybos atliekos yra kasybos atliekos, kurios turi būti tvarkomos pagal **Kasybos pramonės atliekų direktyvą**¹⁴. Nors dauguma aptariamų valstybių narių gręžinių atliekas ir dumblą laiko kasybos atliekomis, skirtingai interpretuojami skysčiai, ištryškę į paviršių po hidraulinio ardymo, ardymo skysčių likučiai, likę po žeme baigus eksploatuoti gręžinį. Kai kurios valstybės narės šių skysčių nepriskiria prie kasybos atliekų, o kitos juos priskiria. Tai turi įtakos atliekų įrenginių skaičiui, leidžiamam pagal Kasybos pramonės atliekų direktyvą.

Pramoninių išmetamų teršalų (PIT) direktyva¹⁵ kasybos pramonei konkrečiai netaikoma, tačiau vykdant projektus gali būti atliekama veikla (pvz., atliekų deginimas ir laikymas, kuro

¹³ 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/60/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus.

¹⁴ 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/21/EB dėl kasybos pramonės atliekų tvarkymo ir iš dalies keičianti direktyvą 2004/35/EB.

¹⁵ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES, kuria nustatomos nuostatos dėl pramoninių išmetamų teršalų, taikoma įrenginiams, kuriuose vykdoma tos direktyvos I priede išvardytų rūšių veikla.

deginimas), kuri patenka į direktyvos taikymo sritį. Konkrečiai PIT direktyvos veiklai vykdyti reikia leidimo, pagrįsto geriausiai prieinamais gamybos būdais (GPGB), apimančiais visą tokiam įrenginyje vykdomą veiklą. Valstybės narės skirtingai interpretuoja tai, ar fakelais sudeginamos dujos laikytinos išmetamosiomis dujomis, kurios yra sudeginamos.

3.3. Rekomendacijos veiksmingumas išskleidant visuomenės abejones

Rekomendacijoje siūloma, kad kompetentingos institucijos **skelbtų aktualią informaciją** viešoje interneto svetainėje. Rumunija ir JK skelbia aplinkos apsaugos leidimus internete, o Vokietijoje ir Lietuvoje leidimų sąlygos neskelbiamos viešai, Lenkijoje tai daroma nesistemiškai. Ispanijoje naudojantis internetine sistema galima susipažinti su aktualiais projektu, kurie priklauso centrinės valdžios, bet ne autonominių regionų kompetencijai, dokumentais. Išsamesnė analizė pateikiama tyrime, kuriuo paremta ši peržiūra.

Kalbant apie **informacijos apie chemines medžiagas**, kurias ketinama naudoti ardymui kiekviename gręžinyje, sklaidą, Ispanijoje, Anglijoje ir Lenkijoje išnagrinėtuose PAV dokumentuose ir aplinkos apsaugos ataskaitose, nurodomi iliustruojamieji sudėties pavyzdžiai. Veiklos vykdytojai Vokietijoje, Anglijoje ir Lenkijoje pateikė informaciją apie medžiagas, kurios iš tikrųjų buvo naudojamos ardymui, nebūtinai atskleidžiant visas detales, kurios siūlomos Rekomendacijoje. Vokietijoje bus privaloma skelbti informaciją apie medžiagas, naudotas hidrauliniui ardymui¹⁶.

Rekomendacijoje valstybės narės raginamos užtikrinti, kad cheminių medžiagų, naudojamų hidrauliniui ardymui, dokumentuose registruojant jas pagal **REACH reglamentą**¹⁷ **būtų nurodytas hidraulinis ardymas**. Atlikus medžiagų, 2008–2014 m. ES naudotų hidrauliniui ardymui¹⁸, paiešką REACH duomenų bazėje nustatyta, kad nedaug medžiagų buvo registruotos aiškiai nurodant hidraulinį ardymą. Medžiagos, naudotos šiuo laikotarpiu, buvo užregistruotos bendresnę paskirtį rodančiu pavadinimu, pavyzdžiui, kaip kasybos cheminės medžiagos, arba jų nereikėjo registruoti pagal REACH dėl nedidelio kiekio¹⁹ arba išimčių. Siekiant palengvinti informacijos apie medžiagas, registruotas naudoti naftos arba dujų žvalgybai ar gavybai, paiešką, REACH duomenų bazėje 2016 m. balandžio mėn. buvo įtraukta nauja kategorija – naftos ir dujų žvalgybos arba gavybos produktai²⁰ (taip pat žr. 5.1 skirsnį)

„Eurobarometro“ apklausos metu buvo įvertintas respondentų informuotumas apie skalūnų dujų projektus jų regione ir apie tai, kokius galimus sunkumus jie mato šioje srityje. Nedaugelis girdėjusiųjų apie skalūnų dujų projektus 10 iš 12 regionų teigia, kad jaučiasi pakankamai informuoti apie juos. Tik dviejuose Lenkijos regionuose dauguma apklaustų piliečių teigė, kad jaučiasi pakankamai informuoti. Vandens ir oro tarša buvo dažniausiai minima problema daugumoje regionų, taip pat buvo paminėtas neigiamas poveikis kitiems sektoriams, pavyzdžiui, žemės ūkiui ir turizmui, ir pavojus sveikatai.

Kaip Komisijos atliekamo Rekomendacijos taikymo tyrimo dalis buvo atlikta **suinteresuotųjų šalių apklausa**. Iš 19 atsakiusių organizacijų 12 respondentų iš visų suinteresuotųjų šalių kategorijų (šeši iš naftos ir dujų pramonės, vienas iš vandens pramonės,

¹⁶ Naujas teisės aktas įsigalios 2017 m. vasario mėn.

¹⁷ 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH).

¹⁸ Medžiagos, kurias atskleidė pramonės atstovai, nurodydami CAS numerį.

¹⁹ Medžiagos, kurios pagamintos arba importuotos į ES ir kurių kiekis viršija 1 t, bet ne daugiau nei 100 t per metus, turi būti užregistruotos pagal REACH iki 2018 m. gegužės 31 d.

²⁰ https://echa.europa.eu/documents/10162/13632/information_requirements_r12_lt.pdf

keturi iš NVO ir vienas iš geologijos tarnybos) atsakė, kad nepadėjo sumažinti visuomenės abejonių, o šeši (keturi iš naftos ir dujų pramonės, vienas iš geologijos tarnybos ir vienas iš NVO) atsakė, kad iš dalies padėjo.

3.4. Rekomendacijos veiksmingumas atsižvelgiant į technikos pažangą ir kitų nei hidraulinio ardymo dideliu skysčio kiekiu metodų naudojimą

Komisijos pavedimu atliktame tyrime buvo įvertinta technologijų raida nuo Rekomendacijos priėmimo ir naujos technologijos, kurias plačiau naudos pramonė artimiausiu (vidutinės trukmės) laikotarpiu. Jame nenurodoma naujovių, dėl kurių pastebimai pasikeistų bendrasis skalūnų dujų gavybos keliamos rizikos pobūdis. Neįmanoma visokeriopa įvertinti kai kurių naujų technologijų, įskaitant nanotechnologijas, keliamų pavojų. Nors keliose valstybėse narėse buvo išduotos licencijos eksploatuoti skalūnų telkinius jūroje, iki šiol nebuvo pranešta apie jokią veiklą.

Kalbant apie ardymo technologijas, Europos netradicinių angliavandenilių gavybos mokslo ir technologijų tinklas²¹ tikisi, kad ateinančiais metais **vandeniu pagrįstas ardymas** ir toliau bus šiame sektoriuje dažniausiai naudojamas metodas.

Kalbant apie netradicinio iškastinio kuro, išskyrus skalūnų dujas, gavybos plėtrą, **anglių klodo metano** išteklių licencijavimas, žvalgymas arba vertinimas vyksta arba yra planuojamas vykdyti daugybėje valstybių narių²². Daug anglių klodų yra mažesniame gylyje nei skalūnų formacijos ir yra požeminio arba geriamojo vandens rezervuose. Jei būtinas hidraulinis ardymas, požeminio vandens užteršimo pavojus išgaunant anglių klodo metaną gali būti didesnis nei išgaunant skalūnų dujas²³. Taip pat galimas didesnis nenumatyto nevaldomųjų teršalų išmetimo pavojus. Anglių klodo metanui išgauti reikia didelio vandens kiekio. Tai kelia didelę vandens išteklių išsekimo riziką. Ten, kur yra hidrogeologinis ryšys su horizontaliomis arba šoninėmis formacijomis, požeminis vanduo gali daryti neigiamą poveikį geriamojo vandens kokybei²⁴.

Tankių uolienu dujoms išgauti reikalingas hidraulinis ardymas skysčio kiekiu, kuris daugeliu atveju yra nedidelis ir todėl nepatenka į Rekomendacijos taikymo sritį. Komisijos pavedimu atliktuose tyrimuose nurodoma, kad tankių uolienu dujų gavybos pavojai ir poveikis yra panašūs į skalūnų dujų gavybos, išskyrus poveikį ir pavojus, susijusius su hidraulinio ardymo procesu, gręžinių eksploatavimo baigimu ir su vandens išteklių išsekimo susijusiais gavybos etapais, kurie yra mažiau reikšmingi, kadangi paprastai ardymo procesui reikia mažiau vandens.

Apskritai visuomenė neskiria mažatūrio ir didžiatūrio hidraulinio ardymo. Dauguma piliečių dabar yra susirūpinę dėl galimo bet kokio gręžinio stimuliacijos metodo naudojimo naftos arba dujų gavybos projektuose, net jei tokie metodai naudojami jau kelerius metus.

Veiksmingesnės gavybos metodai vis dažniau naudojami iškastinio kuro, kuriam išgauti iš pradžių nereikėjo stimuliacijos metodų, gavybai didinti. Pagrindiniai pavojai atsiranda dėl papildomų gręžinių, skirtų medžiagų įšvirkštimo vietoms įrengti ir medžiagoms įšvirkšti,

²¹ <https://ec.europa.eu/jrc/en/uh-network>

²² pvz., BE; BG; CZ; FR; DE; HU; IT; PL; RO; JK; SWD/2014/021 final.

²³ http://ec.europa.eu/environment/integration/energy/pdf/risk_mgmt_fwkw.pdf

²⁴ http://ec.europa.eu/environment/integration/energy/pdf/study_management_ei.pdf

statybos ir gręžimo, įskaitant poveikį, susijusį su žemės užstatymu, eismu ir oro tarša bei žemės ir vandens taršos rizika²⁵.

Atsižvelgiant į kelių valstybių narių interesą toliau išgauti anglių klodo metaną ir tankiųjų uolienų dujas bei naudoti gręžinio stimuliacijos ir veiksmingesnės gavybos metodus, Komisija pavedė atlikti tyrimus, kuriuose lyginami tokių išteklių ir skalūnų dujų gavybos pavojai ir poveikis. Taigi daroma išvada, kad pagrindinė rizikos valdymo praktika, nustatyta skalūnų dujoms, taip pat gali būti taikoma pirmiau minėtiems metodams.

4. Suinteresuotųjų šalių nuomonės

2015 m. gruodžio mėn. **Europos Parlamentas** plenarinės sesijos metu priėmė Rezoliuciją²⁶, kuria valstybės narės, ketinančios taikyti hidraulinį ardymą, raginamos laikytis Rekomendacijos 2014/70/ES ir aukščiausių klimato, aplinkos apsaugos ir visuomenės sveikatos standartų.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto 2014 m. birželio nuomonėje²⁷ teigiama, kad „tinkamai įgyvendintos šios sistemos turėtų pakakti naudojimui vietos bendruomenės lygiu“, nors pažymimas poreikis svarstyti klausimą iš naujo, „jei ateityje tokios veiklos apimtys labai išaugtų“. Joje taip pat pabrėžiama, kad tiek žvalgybos, tiek gavybos projektai turi būti labai skaidrūs siekiant spręsti visuomenės pritarimo klausimus.

Atsiliepimai, gauti 2015 m. birželio mėn. vykusiame suinteresuotosioms šalims skirtame renginyje, rodo, kad **suinteresuotųjų šalių** nuomonės skiriasi. Naftos ir dujų pramonės atstovai mano, kad Rekomendacijos pakanka ir nereikia imtis jokių tolesnių teisėkūros veiksmų. Kelios vandens gamybos asociacijos reikalavo papildomų apsauginių reguliavimo priemonių, kad būtų užtikrinta geriamojo vandens apsauga. Aplinkos apsaugos NVO mano, kad Rekomendacija nėra veiksminga ir reikalauja papildomo skalūnų dujų, skalūnų naftos ir anglių klodo metano projektų reglamentavimo arba draudimo.

„Eurobarometro“ apklausa taip pat atskleidė skirtingas nuomones – nuo „nereikia ES įsikišimo“ iki būtinybės reglamentuoti hidraulinį ardymą arba jį uždrausti. Dabartinė koncepcija teikti rekomendacijas nepriimant naujų teisės aktų sulaukė mažiausiai palaikymo.

Po Rekomendacijos paskelbimo nebuvo priimta jokia oficiali **Tarybos** pozicija. Aplinkos darbo grupės susitikime dauguma delegatų palankiai vertino tai, kad Komisija pasirinko teikti Rekomendaciją, o kiti priimtinesnėmis laikė teisiškai įpareigojančias priemones. Keletas kompetentingų institucijų ragino Komisiją paaiškinti aktualių ES aplinkos apsaugos teisės aktų taikymą, kaip ES aplinkos apsaugos įstatymų įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo darbo tinklo (IMPEL) dalį.

²⁵ Žr. pirmesnę išnašą.

²⁶ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P8-TA-2015-0444&language=LT&ring=A8-2015-0341>

²⁷ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.nat-opinions.32331>

5. Išvados ir tolesni veiksmai

Valstybių narių turimi skalūnų dujų ištekliai ir suinteresuotumas jų gavyba labai skiriasi. Iš suinteresuotų valstybių narių kai kurios yra ankstyvajame planavimo etape, o kitos pradėjo žvalgomojus projektus. Pasirinktų planavimo dokumentų, leidimo prašymų ir veiklos leidimų analizė nurodo, kad keli Rekomendacijoje išdėstyti principai keliose valstybėse narėse buvo taikomi prieš ją priimant. Ją priėmus kelios valstybės narės pakeitė savo leidimų išdavimo tvarką arba parengė nacionalinės teisės aktus, kuriuose atspindimi kai kurie Rekomendacijos principai, o kitos sumažino savo aplinkos apsaugos reikalavimus siekdamos supaprastinti leidimų išdavimą arba skyrė dėmesį paskatoms, skirtoms investuotojams. Viena valstybė narė taip supaprastino aplinkos apsaugos teisės aktus, kad Komisija pradėjo pažeidimo procedūrą²⁸ dėl įsipareigojimų nevykdymo pagal PAV direktyvą. Kai kurie Rekomendacijos principai šiuo metu keliose valstybėse narėse taikomi neįtvirtinti nacionalinės teisės aktais, tačiau neaišku, ar tai bus tęsiama, atsižvelgiant į šių šalių pastangas pritraukti investicijų.

Šioje ataskaitoje įvertinti pirmieji dveji su puse metų, kai Rekomendacija taikoma tam tikruose kelių valstybių narių projektuose. Iki šiol Rekomendacija valstybėse narėse taikoma nevienodai, o kai kuriose taikoma nepakankamai. Pagal šios peržiūros rezultatus neįmanoma patvirtinti šio etapo Rekomendacijos veiksmingumo išvengiant poveikio ir pavojaus aplinkai, jį valdant ir mažinant. Įvairūs būdai, kuriais valstybės narės laikėsi Rekomendacijos, taip pat yra jos teisiškai neprivalomo statuso rezultatas. Komisija skatina valstybes nares labiau atsižvelgti į Rekomendacijos principus, jei jos planuoja išgauti angliavandenilius, kuriems išgauti gali reikėti naudoti HVHF.

Valstybės narės skirtingai interpretuoja kai kurias aktualių Sąjungos aplinkos apsaugos teisės aktų nuostatas. Veiklos vykdytojai, kurie veikia daugiau nei vienoje valstybėje narėje, gali susidurti su nenuoseklių šių nuostatų taikymu. Nors esamais teisės aktais nustatyta teisinė sistema, kuria reglamentuojama skalūnų dujų gavybos veikla, tikslas užtikrinti teisinį tikrumą ir nuspėjamumą kompetentingoms institucijoms ir veiklos vykdytojams nėra visiškai pasiektas.

Nuodugnai taikoma Rekomendacija gali būti naudinga priemonė skaidriai valdyti rizikai, susijusiai su HVHF naudojimu angliavandeniliams išgauti. Reikia didesnės pažangos, tiek taikant Rekomendaciją atitinkamose valstybėse narėse, tiek tinkamai ir vienodai taikant ES aplinkos apsaugos srities teisės aktus.

Šiuo tikslu Komisija planuoja skirti dėmesį:

- skaidrumo didinimui ir stebėjimui;
- tinkamo ir vienodo aktualių nuostatų taikymo skatinimui valstybėse narėse;
- angliavandenilių žvalgybos ir gavybos poveikio bei pavojaus aplinkai klausimų sprendimui;
- mokslinių tyrimų spragų apie angliavandenilių gavybos poveikį ir pavojų sveikatai pildymui.

²⁸ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1454_en.htm

5.1. Skaidrumo didinimas ir stebėjimas

Komisija ir toliau stebės technikos raidą ir Rekomendacijos bei atitinkamų ES aplinkos apsaugos teisės aktų taikymą. Valstybės narės ir toliau teiks ataskaitas apie Rekomendacijos taikymą, o rezultatai kasmet bus skelbiami viešai. Bus deramai atsižvelgta į vykdomos aplinkos stebėjimo ir ataskaitų teikimo tinkamumo patikros²⁹ rezultatus.

Komisija ketina reguliariai, bent kas trejus metus, iš naujo įvertinti taikomo metodo veiksmingumą, visų pirma atsižvelgdama į bendrąją sektoriaus plėtrą ES ir nelaimės bei nelaimingus atsitikimus visame pasaulyje.

Nors dėl Rekomendacijos įvyko leidimų išdavimo tvarkos permainų keliose valstybėse narėse, skaidrumą skatinantys principai taikomi nepakankamai. Tebevykstantis pasipriešinimas skalūnų dujų projektams kai kuriose valstybėse narėse reiškia, kad Rekomendacija nepakeitė visuomenės požiūrio. Visuomenės kontrolė išsiplėtė nuo skalūnų dujų projektų iki visos naftos ir dujų gavybos sausumoje.

Siekdama padidinti bendrąjį skaidrumo lygį ir sudaryti sąlygas atidžiai stebėti poveikį aplinkai, Komisija sukurs interneto platformą, kurios tikslas bus ES mastu inventorizuoti planuojamus bei esamus netradicinių naftos ir dujų gręžinius ir pateikti jų žemėlapi. Ji bus viešai prieinama ir atspindės geresnio reglamentavimo principus, taip pat bus atsižvelgiama į INSPIRE direktyvą³⁰. Ji bus skirta skelbti duomenims, kaip reikalaujama Rekomendacijoje, naudojant *inter alia* informaciją, kurią paskelbė valstybės narės ir veiklos vykdytojai. Ne vėliau kaip pirmąjį 2017 m. pusmetį bus viešai prieinamas prototipas, po to jis bus toliau tobulinamas.

Siekiant palengvinti informacijos apie chemines medžiagas, registruotas pagal REACH ir skirtas naudoti hidrauliniame ardymui, paiešką, bus pagerintos paieškos funkcijos Europos cheminių medžiagų agentūros svetainėje³¹, paieška pagal raktažodžius pradės veikti ne vėliau kaip pirmąjį 2017 m. pusmetį. Komisija valstybėms narėms primins, kad medžiagų, naudojamų hidrauliniame ardymui, registracijos pagal REACH dokumentuose turi būti konkrečiai nurodyta ši veikla. Komisija taip pat ragina naftos ir dujų pramonės asociacijas kurti žemėlapius³², skirtus padėti registruotojams atlikti vertinimą ir teikti ataskaitas.

Be to, Komisija iki 2017 m. pabaigos parengs techninę ataskaitą, kurioje nagrinėjami metodai, skirti vandens netoli šalia netradicinės naftos ir dujų žvalgybos ir gavybos vietų kokybei stebėti.

²⁹ http://ec.europa.eu/environment/legal/reporting/fc_overview_en.htm

³⁰ 2007 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/2/EB, sukurianti Europos bendrijos erdvinės informacijos infrastruktūrą (INSPIRE) (OJ L 108, 2007 4 25, 1 psl.).

³¹ <https://echa.europa.eu/information-on-chemicals/registered-substances>

³² <https://echa.europa.eu/csr-es-roadmap/use-maps>

5.2. Tinkamas ir vienodas aktualių aplinkos apsaugos teisės aktų nuostatų taikymo skatinimas valstybėse narėse

Šiuo tikslu Komisija planuoja:

- palaikyti dialogą su valstybėmis narėmis, prireikus naudojant turimas platformas ir pagalbos mechanizmus, tokius kaip, aplinkos apsaugos įgyvendinimo peržiūra³³; su komitetais, svarstančius ES aplinkos apsaugos teisės aktų įgyvendinimo ir IMPEL klausimus; ir su technine darbo grupe, nagrinėjančia netradicinio iškastinio kuro poveikio aplinkai aspektus.
- rengti pagalbinius dokumentus dažnai užduodamų klausimų forma ir pagal Komisijai pateiktas užklaudas dėl ES teisės aktų, susijusių su saugomomis teritorijomis, planavimu, atliekų tvarkymu, vandens apsauga ir pramoniniais teršalais;
- tirti galimas nesėkmes norint tinkamai taikyti ES teisės aktus ir imtis atitinkamų veiksmų.

5.3. Angliavandenilių žvalgybos ir gavybos veiklos poveikio ir pavojaus aplinkai klausimų sprendimas

Rekomendacijoje valstybės narės raginamos užtikrinti, kad veiklos vykdytojai naudotų geriausius prieinamus gamybos metodus (GPGB), siekiant išvengti poveikio ir pavojaus aplinkai arba jį sumažinti. Šiuo metu rengiami du GPGB informaciniai dokumentai, kurie aktualūs angliavandenilių gavybos veiklai naudojant HVHF ir susiję su kasybos pramonės³⁴ atliekų tvarkymu ir atliekų perdirbimu³⁵. Šie GPGB informaciniai dokumentai šiuo metu peržiūrimi ir turėtų būti baigti atitinkamai 2017 m. ir 2018 m. Be to, 2018 m. bus baigta neprivaloma angliavandenilių sektoriaus GPGB santrauka³⁶.

3.4 skirsnyje buvo nurodyti kitos veiklos, o ne skalūnų dujų gavybos, poveikis ir pavojus aplinkai. Rekomendacijos principai yra tinkami tokiam poveikiui ir pavojui valdyti. Todėl Komisija ragina valstybes nares taikyti atitinkamus Rekomendacijos principus kitoms angliavandenilių žvalgybos ir gavybos formoms, kai naudojamas hidraulinis ardymas, didelis vandens kiekis arba veiksmingesnės gavybos metodai.

5.4. Mokslinių tyrimų apie poveikį ir pavojų sveikatai spragų pildymas

Penki mokslinių tyrimų projektai apie skalūnų dujų gavybos poveikį ir pavojų aplinkai buvo finansuojami pagal programą „Horizontas 2020“, skirtą moksliniams tyrimams ir inovacijoms³⁷, o neseniai buvo paskelbta papildoma mokslinių tyrimų tema³⁸.

Be to, tyrėjai³⁹ pabrėžė patikimų poveikio ir epidemiologinių tyrimų trūkumą, ypač norint įvertinti galimą ilgalaikį poveikį, ir ragino atlikti daugiau mokslinių visuomenės sveikatai daromo poveikio ir pavojaus, susijusio su naftos ir dujų gavyba naudojant hidraulinį ardymą,

³³ http://ec.europa.eu/environment/eir/index_en.htm

³⁴ <http://susproc.jrc.ec.europa.eu/activities/waste/index.html>

³⁵ <http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/>

³⁶ http://ec.europa.eu/environment/integration/energy/hc_bref_en.htm

³⁷ <http://www.m4shalegas.eu/project.html>;

<http://www.sheerproject.eu/objective.html>;

<https://shalexenvironment.wordpress.com/>;

<http://www.fracrisk.eu/>;

https://ec.europa.eu/easme/sites/easme-site/files/FTI-projects-2015_participants%20websites_corrected.pdf

³⁸ <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/h2020/topics/lce-27-2017.html>

³⁹ <http://dx.doi.org/10.1371/journal.pone.0154164>; <http://dx.doi.org/10.1016/j.scitotenv.2014.10.084>;

<http://jech.bmj.com/content/70/3/221>; <http://pubs.acs.org/doi/abs/10.1021/es404621d>

tyrimų. Komisija 2016 m. suorganizavo techninį seminarą, kurio metu buvo siekiama nustatyti galimas žinių spragas. Komisija nagrinės nustatytas spragas „Horizontas 2020“ 2018 m. ir 2019 m. darbo programose.

Komisija taip pat svarstys galimybę įgalinti Pavojų sveikatai ir aplinkai mokslinį komitetą (PSAMK) pateikti nuomonę apie angliavandenilių žvalgybos ir gavybos poveikį ir pavojų žmogaus sveikatai.